

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z powództwa E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
przeciwko Województwu (...)
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 lutego 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 czerwca 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz Województwa (...) kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 26 czerwca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powódki E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 20 lutego 2018 r. w sprawie przeciwko Województwu (...) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła powódka, powołując się na naruszenie art. 378 § 1 k.p.c., art. 491 § 1 zd. 1 k.c. w zw. z art.

476 k.c., art. 639 k.c. w zw. z art. 491 § 1 zd. 1 k.c., art. 644 k.c. w zw. z art. 395 § 2 k.c., art. 491 § 1 zd. 1 k.c., art. 494 § 1 K.c. w zw. z art. 627 k.c., art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania,

zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przysądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Ze względu na odmienny cel instytucji przysądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

4. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na występowanie w sprawie przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Podała, że w sprawie wyłoniły się następujące istotne zagadnienia prawne i istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów:

- czy na gruncie art. 491 § 1 zd. 1 k.c. w przypadku zobowiązań o charakterze niepieniężnym w zakresie, w jakim uzależnia się dopuszczalność odstąpienia od umowy wzajemnej od wyznaczenia stronie dopuszczającej się zwłoki „odpowiedniego dodatkowego terminu do wykonania” zobowiązania z umowy wzajemnej, należy przy ocenie odpowiedniości tego terminu uwzględniać faktyczny termin, w jakim strona mogłaby wykonać zobowiązanie, w odniesieniu do terminu umownego, w jakim zobowiązanie to miało zostać wykonane, oraz to, w jakim zakresie zobowiązanie, którego rzekomo dotyczy zwłoka, nie zostało jeszcze wykonane, a zatem czy również w przypadku, gdy na wykonanie zobowiązania przewidzianą umową dłuższy czas, np. kilku miesięcy, uznawać należy, że termin „odpowiedni” to realny termin, w jakim dłużnik ma możliwość wykonania zobowiązania, którego rzekomo dotyczy zwłoka, a zatem co najmniej najkrótszy termin, w jakim zobowiązanie to może zostać wykonane w danych okolicznościach faktycznych;

- czy w razie wyznaczenia przez wierzyciela dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania w rozumieniu art. 491 § 1 zd. 1 k.c., który w oczywisty sposób nie jest możliwy do dotrzymania przez dłużnika, w szczególności z powodu okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, takich jak bezczynność organu administracji i przewlekłość postępowania administracyjnego, i który to termin jest nieproporcjonalnie krótszy od przewidzianego w umowie stron terminu na wykonanie danego zobowiązania, to upływ terminu powoduje powstanie po stronie wierzyciela prawa do odstąpienia, czy też jeżeli termin nie jest odpowiedni w rozumieniu art. 491 § 1 zd. 1 k.c., to po stronie wierzyciela nie powstaje uprawnienie do odstąpienia od umowy zawartej z dłużnikiem;

- jeżeli wierzyciel wyznaczył dodatkowy termin do wykonania zobowiązania nieodpowiedni w rozumieniu art. 491 § 1 zd. 1 k.c. i bezpośrednio po jego upływie złożył oświadczenie o odstąpieniu, to przy przyjęciu, że takie oświadczenie nie wywołało skutków prawnych z chwilą jego dotarcia do dłużnika i skuteczność odstąpienia wymaga zawsze upływu terminu odpowiedniego, czy wierzyciel winien złożyć oświadczenie o odstąpieniu ponownie, już po upływie odpowiedniego terminu, czy też sam upływ terminu niejako sanuje wcześniejsze odstąpienie przez wierzyciela od umowy;

- czy na wypadek przyjęcia, że upływ dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania w rozumieniu art. 491 § 1 zd. 1 k.c., który nie był odpowiedni, nie skutkuje powstaniem po stronie wierzyciela prawa do odstąpienia, to czy w sytuacji, gdy po upływie tego terminu dłużnik nie mógł już wykonać zobowiązania objętego umową mieszaną, mającą w przeważającej mierze cechy umowy o dzieło, z braku współdziałania przez wierzyciela, w szczególności wobec cofnięcia przez wierzyciela pełnomocnictw udzielonych dłużnikowi i niemożności działania przez dłużnika w postępowaniu administracyjnym, którego wynik determinował możliwość wykonania przez dłużnika zobowiązania, którego dotyczyła rzekoma zwłoka, dłużnik może domagać się od wierzyciela zapłaty wynagrodzenia mimo niewykonania dzieła, albowiem nie wykonał go z przyczyn leżących po stronie wierzyciela;

- czy w przypadku umowy o charakterze złożonym, mającej w przeważającej mierze cechy umowy o dzieło, złożenie przez wierzyciela oświadczenia o odstąpieniu od umowy po upływie dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania w rozumieniu art. 491 § 1 k.c., który nie był odpowiedni i w trakcie jego biegu dłużnik w sposób oczywisty nie mógł wykonać zobowiązania, w szczególności z powodu okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, gdzie po złożeniu tego oświadczenia wierzyciel odmawia dłużnikowi współdziałania i przez to uniemożliwia dłużnikowi dalsze wykonywanie zobowiązania, należy kwalifikować na podstawie art. 644 k.c. jako odstąpienie przez wierzyciela od umowy za zapłatą wynagrodzenia;

- czy skuteczność odstąpienia przez zamawiającego dzieło od umowy o dzieło na podstawie art. 644 zd. 1 k.c. w kontekście prawa zamawiającego odliczenia tego, co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu niewykonania dzieła na podstawie art. 644 zd. 2 k.c., jest uzależniona od zapłaty umówionego wynagrodzenia co najmniej w części bezspornej między stronami;

- czy w przypadku umowy o charakterze złożonym, mającej co do zasady charakter umowy rezultatu (umowy o dzieło), ale gdzie co do części zobowiązań, z uwagi na ich naturę, zobowiązanie przyjmującego zamówienie nosi cechy zobowiązania starannego działania, zamawiający, który odstąpił od umowy ze skutkiem *ex nunc*, jest uprawniony do odmowy zapłaty wynagrodzenia za części dzieła wykonane przed dniem odstąpienia i wydane zamawiającemu przez przyjmującego zamówienie zgodnie z jego zobowiązaniem wyłącznie na tej podstawie, że przyjmujący zamówienie nie wykonał dzieła w całości w sytuacji, gdy przyjmujący zamówienie wykonywał zobowiązanie z należytą starannością, a do niewykonania dzieła w całości doszło na skutek okoliczności, za które przyjmujący zamówienie nie ponosi odpowiedzialności i w tej części zobowiązanie przyjmującego zamówienie miało charakter zobowiązania starannego działania, a nie rezultatu.

5. Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym

orzecnictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003/18/436). W postanowieniu z 23 marca 2012 r. (II PK 284/11) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego względnie uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

Z kolei przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że treść określonych przepisów prawa nie została dostatecznie wyjaśniona w dotychczasowym orzecnictwie lub że istnieje potrzeba zmiany dotychczasowej wykładni tych przepisów. Gdy w ramach stosowania wskazanych przepisów powstały w orzecnictwie już określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie postulowanej wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., III CSK 76/20).

Skarżąca nie sprostала powyższym wymaganiom. Przedstawiona przez nią problematyka nie ma charakteru abstrakcyjnego zagadnienia prawnego i jest ściśle powiązana z okolicznościami rozpoznawanej sprawy. Uszło uwagi skarżącej, że zagadnienie prawne powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia, kontrowersji dotyczących ustaleń, oceny dowodów albo innych okoliczności konkretnej sprawy (postanowienie Sądu

Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002/1/11; postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2005 r., I CZ 183/04; postanowienie Sądu Najwyższego z 11 września 2014 r., V CSK 66/14; postanowienie Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2020 r., I CSK 477/19).

Podobnie powołując się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., skarżąca nie przedstawiła trudności z wykładnią przepisów lub rozbieżności w orzecznictwie, ale poprzestała na przedstawieniu własnej oceny sprawy, która jest ściśle związana z ustalonym stanem faktycznym. Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest związany dokonanymi przez sądy *meriti* ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Zawarty w art. 398³ § 3 k.p.c. zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Zagadnienia przedstawione przez skarżącą mają kształt pytań odniesionych wyłącznie do okoliczności niniejszej sprawy. Skarżąca prezentuje własne stanowisko co do uznania przez Sąd Apelacyjny, że powódka nie wykonała zobowiązania z umowy z 12 sierpnia 2009 r., ponieważ nie przedstawiła całego projektu rozbudowy przebiegu drogi wojewódzkiej nr (...) z uwagi na brak odpowiedniej decyzji środowiskowej, a to uniemożliwiało uzyskanie zezwolenia na realizację inwestycji drogowej oraz rozpoczęcie rozbudowy. Podstawą odstąpienia od umowy zawartej z powódką przez pozwanego była kilkuletnia zwłoka powódki w wykonaniu zobowiązania. Sąd drugiej instancji podał, że powódka nie zdołała wykazać przyczyn niewykonania zobowiązania w postaci okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności, zaś okres zaistniałej zwłoki liczony od ustalonego terminu realizacji umowy do chwili złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy wynosił trzy lata i cztery miesiące. Za okoliczności, za które powódka nie ponosi odpowiedzialności, nie mogą być uznane trudności po stronie wykonawcy

z uzyskaniem decyzji środowiskowej, które nie tylko mógł i powinien przewidzieć, ale też którym w żaden sposób nie starał się zapobiec, skoro wniosek o wydanie decyzji środowiskowej został złożony dopiero 15 marca 2011 r., a zatem już po upływie przypadającego na dzień 12 listopada 2010 r. terminu realizacji umowy. Na podstawie dowodów zgromadzonych w sprawie w ocenie Sądu Apelacyjnego należało przyjąć, że przyczyny, z powodu których nie wykonano dzieła, dotyczyły wyłącznie skarżącej. Powódka nie tylko nie wykonała zobowiązania umownego w przewidzianym ponad rocznym terminie, ale przez kolejny ponad trzyletni okres pozostawała w zwłoce w wykonaniu przedmiotu umowy, nie będąc w stanie wskazać terminu zakończenia prac, nie uzyskując decyzji środowiskowej, a tym samym nie będąc w stanie uzyskać decyzji zezwalającej na realizację inwestycji.

Skarżąca nie zagadza się z taką analizą, a przedstawiona przez nią problematyka dotycząca art. 491 § 1 k.c. oraz art. 644 k.c. zmierza w istocie do jej zanegowania i przedstawienia własnej, korzystnej dla skarżącej oceny okoliczności faktycznych sprawy. Treść skargi kasacyjnej w zakresie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania z uzasadnieniem opiera się na własnej ocenie rozstrzygnięcia przez skarżącą, a nie służy przedstawieniu uniwersalnych problemów prawnych i rozbieżności w orzecznictwie. Pozwala to na przyjęcie, że skarżącej nie chodzi o wykazanie przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., a jedynie o poddanie zaskarżonego orzeczenia kontroli kasacyjnej.

6. Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 i art. 99 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ k.p.c. oraz w związku z § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

ke